

Tālā senatnē... Tjūdori ir Anglijas karaļu dinastija, kas valdīja no 1485. līdz 1603. gadam. Tjūdoru arhitektūra ir saistīta ar gotiskām ēkām, kas celtas pirmo četru Tjūdoru monarhu valdīšanas laikā no 1485. līdz 1560. gadam. Tas bija laiks, kad pils, kas spēj atvērt kaimiņu uzbrukumam, aizstāja muižas, kuras bija gatavas uzņemt viesus. Tālaika garu jūs varat sajst, lasot Aleksandra Dimā vēsturiskos piedzīvojumu romānus.

Tjūdoru stils Apvienotajā Karalistē atdzima 19. gs. beigās. Tas balstījās uz Anglijai Tjūdoru laikā raksturīgo viduslaiku arhitektūru. Modernais arhitektūras stils izplatījās visā pasaulē, īpaši britu kolonijās.

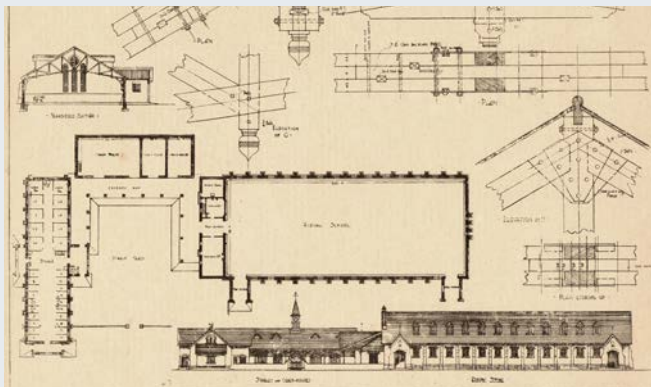
18. un 19. gs. mijā romantisma ideju ietekmē Eiropa atgriezās pagātnē – viduslaikos. Jaunajās būvēs tika izmantoti gotikas elementi, sāka restaurēt pils. Angļu gotika šajā periodā kļuva par iedvesmas avotu visā Eiropā un jau kopš 18. gs. beigām tika izmantoti Tjūdoru stila elementi, lai radītu viduslaiku noskaņu.

19. gs. otrajā pusē tika izcelti ne tik iespaidīgi Tjūdoru perioda arhitektūras aspekti, kuriem bija jāatgādina pieticīgas mājas un lauku kotedžas. Tas parādīja pasūtītāja atšķirību un pretošanos masveida produkcijai. Neotjūdoru stila ēkas ir 19. gs. neogotikas attīstības vēlīnā fāze, kurā atteicās no pārmērīgas greznības, būves izcēlās ar īstiem materiāliem, skaidrām konstrukcijām un namdaru radīto ornamentu mērenību.

Arvien vairāk izglītotu muižnieku un rūpnieciskās revolūcijas magnātu gādāja par savu darbinieku sadzīvi. Daļa muižas ciemu tika pārbūvēti. Karalienes Elizabetes laika idilliskais ciems atdzima ar jauniem progresīviem plānošanas un sanitārijas risinājumiem. Ēkas bieži tika būvētas ap apstādījumiem un dīķi, lai identificētos ar dabu. Tas saskanēja ar romantiķu saukli "atpakaļ dabā". Beidzot tas bija diezgan nozīmīgs britu ieguldījums arhitektūrā, nezaudējot savu aktualitāti arī mūsdienās. Jaunais stils ar nostalgiju par lauku vērtībām un dabu pārlicināsi ienāca 20. gs., bet vēlāk izgaisa betona un stikla džungļos.

Tjūdoru stila arhitektūras izpausmes labi ir redzamas Žagarē. Kā idilliskais skats no Anglijas ienāca Lietuvas ziemeļu pilsētā? *Cherchez la femme...* Grāfs Georgijs Nariškins daudz laika pavadījis Anglijā un tur satīcis arī savu sievu Elizabeti Naitu (*Elizabeth Knight*). Daļu Anglijas – tālaika moderno arhitektūras stilu un progresīvās idejas – viņš iekļāva savā muižā.

Žagares muižas sēta Nariškinu ģimenei piederēja no 1858. līdz 1922. gadam. Tā ir saglabājusies kā viena no lielākajām muižas sētām Lietuvā. Dmitrijs Nariškins iegādājās muižu no Aleksandra Zubova un neoklasicisma stilā pārveidoja pili par greznu rezidenci. Viņa dēls Georgijs Nariškins turpināja attīstīt muižas celtnes (īpaši tika lolota zirgaudzētava). Ar arhitekta E. Ardena Mintija (*E. Arden Minty*) palīdzību pēc Anglijas muižas pārbūvēto ciemu parauga viņš izveidoja idillisku kalpu ciematu Žagares muižā. Tikai Žagarē ēkas izvietotas daudz plašāk.

Daudzas Tjūdoru stila neogotikas celtnes 19. un 20. gs. mijā Žagares muižas sētā celtas pēc Lielbritānijas F. R. I. B. A. biedra arhitekta Edvarda Ardena Mintija (1857–1936) projektiem. E. Ardena Mintijs dzimis Pītersfildā, Hempšīrā, Anglijā, arhitektūrā praktizējis Londonā 1890. gadā.

Zīmējuma izgatavošana – Ridings school & stable, Szagarron. E. Arden Minty Archt 1902 / Alamy Stock Photo

Žagares muižas namu ieskauj daudzfunkcionālas ēkas, kurās manāma spilgta vēlīnās angļu gotikas, tā sauktā neotjūdoru stila (*angļu val. Tudor Revival*), ietekme. Šis stils 19. gs. historisma arhitektūras vispārējā kontekstā Lietuvā nav bieži sastopams. Tā izpausmes redzamas jau 19. gs. pirmajā pusē celtajās romantisma neogotikas celtnēs (piem., Raudones rezidences pils rekonstrukcija 1854. gadā pēc itāļu arhitekta Cēzara Anikini (1787–1861) projekta).

Pēc Žagares muižas sētas ēkām var spriest, ka Nariškiniem bija ne tikai laba gaume, bet viņi arī interesējās par tai laikā modernām saimniekošanas metodēm un dažādiem amatiem. Žagares muižas parkā ap centrālo namu, kur izveidots Žagares reģionālā parka apmeklētāju centrs, atrodas Tjūdoru stila ēku komplekss, ko veido pienotava, zirgu stallis, manēža un ratnīca, zirgkopja, lopkopja, aldara un mācītāja mājas, kā arī kapela, sargu mājiņas un citi objekti. Žagares muižas apmeklētāji ne tikai var apskatīt historisma stila ēkas, bet arī Žagares reģionālā parka apmeklētāju centra ekspozīcijas. Lai jauks ceļojums! Kādam patiks doties pastaigā pa Georga Kūfalta parku, citam – redzēt 19. gs. beigu Angliju –, bet vēl kādam patiks atgriezties bērnības pasaku grāmatā. Ikvienam būs, ko redzēt...

Šī publikācija ir tapis projekta "Jaunu ilgtspējīgu risinājumu integrācija kultūras mantojumā" (LLI-444, NovelForHeritage) ietvaros, ko finansē Eiropas Savienības Interreg V-A Latvijas – Lietuvas programma 2014. – 2020. gadam. Projekta mērķis ir palielināt kultūras mantojumu objektu – muižu parku – tūrisma potenciālu, nodrošinot mūsdienu pieeju, objektus un pakalpojumus klasiskajos muižu parkos. Projekta partneri: Jelgavas nuovada pašvaldība, Zemaitijas aizsargājamo teritoriju direkcijas Žagares reģionālā parka grupa, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte, Dabas mantojuma fonds. Kopējās projekta izmaksas ir 851 tūkst. eiro. Projekta līdzfinansējums no Eiropas Reģionālās attīstības fonda ir 723 tūkst. eiro. Par šī publikācijas saturu pilnībā atbild Dabas mantojuma fonds, un tas nekādos apstākļos nav uzskatāms par Eiropas Savienības oficiālo nostāju.

TJŪDORU STILA ARHITEKTŪRA ŽAGARĒ

Zirgkopja māja. Foto no Kultūras vērtību reģistra

Žaģares apbrīnošana
muižas sētas ēkas
lielajā apļveida maršrutā
staigāsiet aptuveni 1,7 km,
mazākais - 0,9 km

ZAGARĒS MUIŽAS LAUKSAIMNIECĪBAS
KOMPLEKSS SASTĀVĀ NO VALSTĪM
AIZSARGĀTAIS VALSTS
NOZĪMES OBJEKTI:

- 1 Muižnieka māja
- 2 Ledus pagrabs
- 3 Pirmā māja
- 4 Pienotava
- 5 Dienvidu sarga māja
- 6 Kapela
- 7 Otrā māja
- 8 Priestera māja
- 9 Zirgu stallis
- 10 Ratņica
- 11 Manēža
- 12 Noliiktava
- 13 Zirgkopja māja
- 14 Dārznieka māja
- 15 Aldara māja
- 16 Vējdzirnavas
- 17 Zirgu stallis
- 18 Lopkopja māja
- 19 Ziemeļaustrumu sarga māja
- 20 Austrumu sarga māja
- 21 Parka žogs un vārti
- 22 Parks